

O'QUVCHILARNING KITOBGA BO'LGAN MEHRINI OSHIRISH

Mansurova Maxfuza Salievna

Toshkent shahar Yashnobod tumani

61-maktab boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada o'quvchilarda kitobxonlik madaniyatini shakllantirish va ularning kitobga bo'lgan mehrini oshirishning samarali yo'llari yoritilgan. Kitob o'qish nafaqat bilim manbai, balki shaxsiy tarbiyaning muhim omilidir. Maqolada maktab va oilada amalga oshirilishi mumkin bo'lgan chora-tadbirlar, metodik yondashuvlar va zamonaviy usullar tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: kitobxonlik, ta'lim, motivatsiya, madaniyat, o'quvchi, oila, maktab, adabiyotga mehr.

Kirish. Kitob inson tafakkurini charxlovchi, ruhiyatini boyituvchi va ma'naviy dunyosini kengaytiruvchi beqiyos manba hisoblanadi. Ayniqsa, bugungi raqamli axborot oqimi kuchaygan davrda yosh avlodning kitobga bo'lgan qiziqishini saqlab qolish va oshirish dolzarb masalalardan biridir. O'quvchilarda kitobxonlik ko'nikmalarini shakllantirish, ularni bosqichma-bosqich o'qishga o'rgatish, ularda badiiy adabiyotga nisbatan mehr uyg'otish – nafaqat maktab, balki jamiyat va oilaning ham muhim vazifalaridan biridir.

Afsuski, bugungi kunda aksariyat o'quvchilar kitob o'qishga unchalik qiziqmaydi, ularning asosiy e'tibori telefon, planshet yoki ijtimoiy tarmoqlarga qaratilgan. Shu sababli maktab ta'limi jarayonida kitobga mehr uyg'otish, kitobxonlikni rag'batlantirish, o'qituvchi va ota-onalarning hamkorligi asosida bu borada uzviy tizim yaratish zarur. Kitobxonlik madaniyati shaxs kamoloti va ijtimoiy ongning shakllanishida katta ahamiyatga ega bo'lganligi bois, uni erta yoshdan boshlash lozim.

Kitobxonlikni shakllantirishda maktabning roli. Maktab o'quvchining bilim olishi va ijtimoiylashuvi uchun asosiy muhit bo'lib, aynan shu jarayonda kitobga bo'lgan mehrning dastlabki poydevori qo'yiladi. O'quv dasturlarida adabiyot fani orqali badiiy matnlarni o'rganish, ularni tahlil qilish, obrazlar ustida ishlash orqali o'quvchilarni o'qishga jalb etish mumkin. Bunda o'qituvchining roli juda katta: u faqat darslikdan cheklanib qolmasdan, zamonaviy va milliy adabiyot namunalarini, bolalar uchun qiziqarli hikoyalar va ertaklarni o'quvchilarga tanishtirishi kerak.

Shuningdek, maktablarda kitobxonlikni targ'ib etish maqsadida adabiy kechalar, mualliflar bilan uchrashuvlar, "Kitob haftaligi", "O'zing sevgan asaring

haqida soʻzla” kabi interaktiv tadbirlar tashkil etilishi lozim. Bunday tadbirlar bolalarda nafaqat oʻqish odatini, balki nutq madaniyati, erkin fikrlash va tahliliy yondashuv koʻnikmalarini ham rivojlantiradi. Maktab kutubxonalari esa zamonaviylashtirilib, bolalar uchun maxsus adabiyotlar bilan boyitilishi kerak. Har bir sinfda kichik kutub burchagi boʻlishi, bu yerda oʻquvchilar oʻzaro kitob almashishlari, tavsiya qilishlari foydali boʻladi.

Oila muhitida kitobga mehr uygʻotish. Oilada kitob oʻqish muhitining mavjudligi farzandning dunyoqarashi va madaniy qadriyatlarga boʻlgan munosabatini shakllantiradi. Agar bola ota-onasini qoʻlida kitob bilan koʻrsa, u bu holatni tabiiy qabul qiladi va oʻzi ham ushbu odatni oʻzlashtiradi. Ota-onalar farzandlariga yoshiga mos ertaklar, qiziqarli hikoyalar oʻqib berishi, har kechki uyqudan oldin birgalikda oʻqish odatini joriy qilishi mumkin. Bu nafaqat bolani kitobga jalb etadi, balki oila aʼzolari orasida iliq muloqotni ham shakllantiradi.

Bundan tashqari, har bir oilada alohida kitob javonining mavjudligi, farzand uchun shaxsiy kutubxona shakllantirish, biror bayram yoki mukofot sifatida kitob sovgʻa qilish anʼanasi yaratish ham kitobga boʻlgan mehrni oshiradi. Baʼzi oilalarda farzandining oʻqigan kitobi haqida suhbatlashish, uning fikrini eshitish, his-tuygʻularini baham koʻrish orqali bolaning tahliliy fikrlashi rivojlanadi. Ota-onaning befarqligi, ularning oʻzi kitobga qiziqmasligi esa, afsuski, bolada bu odatning shakllanishiga toʻsqinlik qilishi mumkin.

Zamonaviy vositalar yordamida kitobxonlikni ragʻbatlantirish. Raqamli texnologiyalar taraqqiyoti yoshlarning hayotida chuqur oʻrin egallagan. Aynan shu vositalarni toʻgʻri yoʻnaltirish orqali oʻquvchilarni kitob oʻqishga jalb qilish mumkin. Masalan, elektron kitoblar va audiokitoblar orqali oʻqish jarayoni qulay va har qanday joyda davom ettirilishi mumkin. Bolalar uchun moʻljallangan mobil ilovalar, qiziqarli oʻyin shaklidagi oʻquv platformalari orqali ular kitob oʻqishni zerikarli emas, balki zavqli mashgʻulot deb qabul qilishi mumkin.

Shuningdek, internetda mavjud boʻlgan bepul elektron kutubxonalar – “Ziyonet”, “Kutubxona.uz”, “Kitob.uz” kabi platformalar orqali bolalar sevimli asarlarini topishi va ularni elektron formatda oʻqishi mumkin. Bu jarayonga ota-onalar va oʻqituvchilar ham qoʻshilishi, ularni monitoring qilib borishi foydalidir. Shu bilan birga, oʻquvchilarga maxsus tanlovlar – “Eng yaxshi audio kitob sharhi”, “Elektron kitob marafoni” kabi loyihalarni taklif qilish orqali ularni zamonaviy vositalar yordamida ragʻbatlantirish mumkin.

Kitobxonlikni baholash va ragʻbatlantirish mexanizmlari. Oʻquvchilarning oʻqigan kitoblari boʻyicha baholash, ragʻbatlantirish va ularga ijtimoiy eʼtibor berish juda muhim. Masalan, sinfda yoki maktabda maxsus “Kitobxonlik jurnali” yuritilishi,

bu yerda o'quvchining o'qigan asarlari, ularning qisqacha mazmuni, tahlillari qayd etilishi mumkin. Har oyning yakunida eng faol kitobxonlar e'lon qilinishi va rag'batlantirilishi zarur.

Xulosa. O'quvchilarda kitobga mehr uyg'otish – ularning shaxsiy rivojlanishi, mustaqil fikrlashi va ma'naviy kamoloti uchun zaruriy omildir. Bu borada maktab, oila va jamiyat hamkorligida tizimli ishlar olib borilishi zarur. An'anaviy va innovatsion usullar uyg'unligi, rag'batlantiruvchi tashabbuslar, kitobxonlik muhitini yaratish orqali yosh avlodda kitobga muhabbatni shakllantirish mumkin. Bu esa, kelajakda ma'rifatli, ongli va mustaqil fikrlovchi fuqarolarni tarbiyalashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Jo'raeva D. *Bolalar kitobxonligini rivojlantirish masalalari*. – Toshkent: Fan, 2020.
2. Nuriddinova S. *Pedagogik jarayonda kitobning o'rni*. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2019.
3. Qodirova M. *Kitob va ma'naviyat*. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
4. G'ulomov A. *O'qituvchi va kitob: tarbiyaviy omil sifatida*. – Toshkent: Ma'naviyat, 2022.
5. Internet manbasi: www.ziynet.uz – O'zbekiston ta'lim portali.